

k r o z P R I S T U P A N J E k a P R A V D I

Fond za humanitarno pravo

Teme biltena **kroz PRISTUPANJE ka PRAVDI** odnose se na prepreke i rešenja za uspostavljanje vladavine prava i odgovornosti u vezi sa zločinima počinjenim u nedavnoj prošlosti i težiće afirmisanju potreba pojedinaca i društva koje proističu iz tog iskustva, a u okviru pregovora o članstvu Srbije u EU.

2/2014

Tranziciona pravda treba da bude obuhvaćena procesom priključivanja Srbije EU

David Tolbert, predsednik, Međunarodni centar za tranzicionu pravdu

Evropska unija je proteklih decenija imala centralnu ulogu u uspostavljanju vladavine prava i garancija za poštovanje ljudskih prava u novim državama-članicama širom kontinenta, od baltičkog do egejskog mora. To je uglavnom radila zahtevajući od kandidata da sprovedu teške reforme, uključujući i reforme u oblasti suočavanja sa prošlošću i počinjenim povredama ljudskih prava. Srbiji, koja danas uživa status kandidata za članstvo u EU, preostaje još puno posla na rešavanju obimnog i zabrinjavajućeg nasleđa kršenja ljudskih prava pre nego

što dobije nagradu koja joj je obećana – članstvo u Evropskoj uniji.

Da bi ispunila visoke standarde EU u oblasti vladavine prava i zaštite ljudskih prava, Srbija mora da iskoristiti ovu priliku i adekvatno odgovori na nasleđe svoje nedavne prošlosti, tokom koje su režim Slobodana Miloševića i institucije pod njegovom kontrolom bile umešane u neke od najzloglasnijih zločina u Evropi od kraja Drugog svetskog rata. S obzirom na prošlost Srbije, Evropska unija ima priliku, ako ne i obavezu, da osigura da principi tranzicione pravde budu jedan od ključnih elemenata u pristupnim pregovorima sa Srbijom, čak i u situaciji u kojoj i sama Evropska unija radi na razvijanju sveobuhvatne politike tranzicione pravde.

Srbija jeste ostvarila određeni napredak na rešavanju nasleđa zločina iz perioda sukoba u bivšoj Jugoslaviji (uključujući sukobe u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini i sukob na Kosovu), ali za to su primarno zaslužni energični naponi srbijanskog civilnog društva, odnosno organizacija poput Fonda za humanitarno pravo, Helsinškog odbora za ljudska prava, Inicijative mladih za ljudska prava, i drugih. Takve organizacije su, između ostalog, tokom celog posleratnog perioda imale vodeću ulogu u zastupanju inicijativa tranzicione pravde (poput Inicijative za REKOM - kampanje za uspostavljanje regionalne komisije za istinu koja bi utvrdila sve činjenice o žrtvama zločina počinjenih na teritoriji bivše Jugoslavije u periodu od 1991. do 2001. godine).

Štaviše, njihovo neumorno zagovaranje je na kraju i dovelo do pokretanja brojnih procesa za ratne zločine pred Višim sudom u Beogradu, uključujući i procese protiv srpskih državljana okrivljenih za zločine počinjene van granica Republike Srbije. U mnogim od pokrenutih procesa, podrška koju su te organizacije civilnog društva pružile svedocima iz Hrvatske, Bosne i sa Kosova bila je

ključna za njihovo uspešno okončanje.

Drugi bitan pozitivni korak je napravljen potpisivanjem sporazuma tužilaca za ratne zločine iz Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske, kojim je omogućena međudržavna saradnja u istrazi i procesuiranju ratnih zločina.

Iako ova postignuća ne bi trebalo osporavati, Vlada Srbije mora da uradi još puno toga kako bi demonstrirala iskrenu privrženost pravičnom i odgovornom suočavanju sa zločinima iz prošlosti i obezbeđivanju pravde za sve žrtve.

Inicijalni napredak u procesuiranju ratnih zločina prate i neki veoma ozbiljni problemi koji se tiču zastrašivanja svedoka i uticaja političkih faktora na pokrenute procese. Na primer, Nataša Kandić, uvaženi borac za ljudska prava koja je do skoro podržavala i pomagala rad Tužilaštva, nedavno je javno optužila kancelariju tužioca da zastrašuje zaštićene svedoke. Pre toga je i sud u Londonu ukinuo nalog za hapšenje jednog bivšeg bosanskog zvaničnika - uz obrazloženje da je nalog politički motivisan. Pored toga, primetan je i upadljiv nedostatak volje Tužilaštva za ratne zločine da otvori ili adekvatno podrži istrage o postupcima nekih viših zvaničnika bivšeg režima koji su u presudama Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju dovedeni u vezu sa ratnim zločinima. Sve to su veoma zabrinjavajući pokazatelji za one koji su polagali, ili polažu nade u kapacitet i spremnost srpskog pravosuđa da procesuiraju ratne zločine u skladu sa međunarodnim standardima.

Celokupna situacija ne izgleda mnogo bolje ni na nekim drugim frontovima koji su važni za utvrđivanje odgovornosti za počinjene zločine i pružanje podrške žrtvama. Reparacije za žrtve zločina koje su počinile srpske snage

čak se i ne nalazi na dnevnom redu. Štaviše, zakon koji uređuje prava žrtava na reparaciju datira još iz vremena Miloševićeve vlasti, i predviđa reparacije samo za žrtve „napada neprijateljskih snaga“. Na taj način se ignorišu ne samo žrtve zločina srpskih snaga koje ne žive u Srbiji, već i brojni građani Srbije, poput porodica nestalih u slučaju Štrpci. Sve to zaista ne šalje signal da je Srbija spremna da se pridržava međunarodnih principa koji uspostavljaju pravo žrtve na sudsku zaštitu i reparaciju.

U reformi bezbednosnog sektora i državnih institucija Srbije, puno toga tek treba da bude urađeno. Brojni pojedinci na visokim položajima u bivšem režimu još uvek imaju snažan uticaj na rad državnih institucija. Jedan od najflagrantnijih primera toga je tekuće angažovanje bivših pripadnika zloglasne Jedinice za specijalne operacije (JSO) u Odeljenju za zaštitu svedoka, zaduženog, između ostalog, i za bezbednost svedoka zločina u procesima protiv pripadnika te iste JSO. Kakvu zaštitu, i kakvu pravdu uopšte mogu da očekuju žrtve i svedoci od institucija u kojima su angažovani takvi ljudi?

Jasno je da Srbiju u tim oblastima čeka još puno teškog posla, međutim, nije realno očekivati da ga ona obavi sama, bez pritiska i podrške EU. Uporedo sa tim, kontinuirana podrška EU Inicijativi za REKOM je veoma dobrodošla, baš kao i jezik podrške pokrenutim suđenjima za

ratne zločine korišćen u Izveštaju o napretku Srbije u procesu priključivanja EU.

U skladu sa tim, EU nikako ne bi smela da propusti priliku da u potpunosti integriše tranzicionu pravdu u pristupne pregovore sa Srbijom. To pitanje je veoma važno, i za Srbiju i za samu EU. Razlozi za to su očigledni: EU je ranije već bila u takvom položaju - njena politika uslovljavanja evro-integracija saradnjom sa MKTJ je bila glavni katalizator u procesu izručivanja optuženih Tribunalu, a time i izvođenju počinitelaca pred lice pravde. Takva politika je pokazala da Srbija, ali i sve ostale balkanske države mogu da ostvare pravdu kada to od njih jasno zahteva Evropska unija.

Iz jednog drugog ugla, uključivanje tranzicione pravde u pristupne pregovore sa Srbijom je važno i za samu Uniju, obzirom da ona već neko vreme intenzivno radi na razvoju sveobuhvatne politike tranzicione pravde. Pored toga, EU ima izuzetno važnu ulogu i u obezbeđivanju podrške za procese tranzicione pravde u ostatku sveta, i trebala bi da počne od primene ove politike u sopstvenim procesima EU integracije. To bi istovremeno poslalo i jasan signal o suštinskim stavovima EU. Štaviše, teško je zamisliti da EU može efektivno da zastupa te principe u državama koje nisu članice EU, poput zemalja „arapskog proleća“ na primer, – ukoliko oni nisu postavljeni kao prioritet na samom pragu Unije.

[novosti]

Država ne mari za žrtve rata

Zaštitnik građana, Kancelarija za ljudska i manjinska prava i Poverenica za zaštitu ravnopravnosti odustali su od učešća u inicijativi za usvajanje novog Zakona o civilnim žrtvama rata, kojim bi se priznala prava svim državljanima Srbije koji su bili žrtve ratnih zločina i drugih teških kršenja prava u vezi sa ratovima tokom 1990-ih.

Budući da Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike, koje je nadležno za sprovođenje ovog zakona, nije pokazalo razumevanje o potrebi izmene Zakona, inicijativu za njegovu izmenu pokrenuo je Fond za humanitarno pravo (FHP) 2012. godine. Inicijativu su podržali i izrazili spremnost da se u nju uključe Poverenica za zaštitu ravnopravnosti Nevena Petrušić i Zaštitnik građana Saša Janković, te su predložili uključivanje i Kancelarije za ljudska i manjinska

prava Vlade Republike Srbije. U aprilu 2013. godine, predstavnici FHP-a, zamenik Zaštitnika građana i direktorka Kancelarije za ljudska prava postigli su dogovor o osnivanju stručne radne grupe za izradu nacrtu novog Zakona u oktobru 2013. godine, uz obavezju FHP-a da prethodno dostavi komparativnu analizu Zakona sa predlozima za izmene. FHP je u julu izradio komparativnu analizu Zakona i uputio je Kancelariji i Zaštitniku. Do februara 2014. godine FHP nije dobio nikakav odgovor osim da je pregled analize u toku. Na sastanku sa predstavnikom Zaštitnika građana održanim 20. februara 2014. godine, predstavnici FHP-a su informisani da u pomenutim institucijama više ne postoji spremnost da se inicijativa podrži, da nemaju kontakt sa Kancelarijom za ljudska prava, te da zamenik Zaštitnika nije u mogućnosti da pomogne kao pojedinac.

Osnovna prava civilnih žrtava i civilnih invalida

rata u Srbiji su regulisani Zakonom o pravima civilnih invalida rata („Sl. list SRJ“ br. 52/96). Anahrone i diskriminatorne zakonske norme isključuju veliki broj civilnih žrtava rata i kršenja ljudskih prava u vezi sa ratom, uključujući porodice nestalih, žrtve seksualnog nasilja, žrtve nedela srpskih snaga i državljane Srbije koji su zbog spleta okolnosti stradali na teritoriji drugih država. Prava koja Zakon garantuje retkim žrtvama kojima je priznat status u skromna novčana davanja – ali pod uslovom da se radi o siromašnoj osobi – zdravstvena zaštita, ograničene povlastice u prevozu i još par praktično beznačajnih prava. Dostojanstvo žrtava dodatno se srozava u birokratizovanoj proceduri za priznanje statusa, koja se vodi pred organima uprave.

Sa druge strane, regulativa Evropske unije (Council Directive 2004/80/EC of 29 April 2004) propisuje pravo žrtve da bude tretirana bez diskriminacije po bilo kom osnovu,

pružanje odštete žrtvama i kada nisu pretrpeli štetu na teritoriji države od koje traži odštetu, mogućnost pružanja odštete žrtvama kada su počinio nepoznati, nedostupni ili kada nemaju sredstva iz kojih će se žrtvi dati obeštećenje, te formiranje Fondova za odštetu na nacionalnom nivou i između država.

Zbog ovakvog zakonskog rešenja, Srbija je bila na meti kritike Komiteta OUN protiv torture i Komesara za ljudska prava Saveta Evrope. Osim toga, Zakon nije usaglašen ni sa pravnom regulativom EU u ovoj oblasti, što je obaveza Srbije u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju koji je stupio na snagu 1. septembra 2013. godine. Da podsetimo, jedna od dve najvažnije obaveze koje Republika Srbija preuzima ovim sporazumom je usklađivanje zakonodavstva Republike Srbije sa pravom EU.

Poziv specijalnom izvestiocu UN za tranziciju pravdu da poseti Srbiju

Koalicija za pristup pravdi uputila je poziv

Specijalnom izvestiocu Generalnog sekretara UN za istinu, pravdu, reparacije i garancije neponavljanja, Pablu de Greiffu, da poseti Srbiju u cilju davanja preporuka Vladi Srbije o merama koje će doprineti uspostavljanju pravde za zločine i druga teška kršenja ljudskih prava počinjena tokom devedesetih godina u bivšoj Jugoslaviji.

Pregovori o pristupanju Evropskoj uniji su istorijska prilika za Srbiju da preduzme sveobuhvatne i konkretne korake u primeni mehanizama tranzicione pravde povezanih sa teškim nasleđem ratova iz devedesetih godina prošlog veka. Brojni izazovi, uključujući mali broj suđenja za ratne zločine i nekažnjivost visoko pozicioniranih pripadnika Vojske i policije, nedostatak *vetting* procedura u bezbednosnim strukturama, zakoni koji diskriminišu žrtve rata i odsustvo mehanizama za reparacije žrtvama, ozbiljno narušavaju izgled za uspostavljanje tranzicione pravde u Srbiji, ali i procesa pomirenja u regionu. Poseta Specijalnog izviestioca UN i njegove preporuke mogu predstavljati koristan putokaz institucijama Srbije i EU u izgradnji institucionalnog okvira za

ostvarivanje prava žrtava i društva koja proističu iz nasleđa zločina.

Nezakonita anonimizacija presuda u predmetima ratnih zločina

Postupajući po žalbi FHP-a, Poverenik za informacije od javnog značaja je našao da je praksa anonimizacije (zatamnjenja pojedinih delova) presuda protivna Zakonu o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja i Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti, i naložio Višem sudu u Beogradu da FHP-u dostavi presudu bez nezakonite anonimizacije. U obrazloženju Zaključka, Poverenik je posebno istakao da se radi o presudi za ratne zločine, te da Poverenikova namera u prvobitnom rešenju svakako nije bila da se štite imena osuđenih, već samo određeni lični podaci, kao što su JMBG i adresni podaci. Poverenik je naveo i da objavljivanje imena okrivljenih u presudi ne može predstavljati prekomernu obradu podataka o ličnosti koja je zabranjena zakonom.

Suspendovan pripadnik Žandarmerije

Nakon zahteva koji je FHP podneo Žandarmeriji u decembru 2013, pripadnik Žandarmerije Vladan Krstović suspendovan je iz službe do okončanja krivičnog postupka. Protiv njega je Tužilaštvo za ratne zločine (TRZ) podiglo optužnicu u predmetu *Ljubenić*, kojim mu se stavlja na teret da je zajedno sa drugim pripadnicima 177. vojno-teritorijalnog odreda u selu Ljubenić (opština Peć) 1. aprila 1999. godine počinio ubistvo najmanje 46 albanskih civila. Optužnica TRZ tereti Krstovića i za prinudno raseljavanje žena, dece i staraca u Albaniju,

paljenje porodičnih kuća i zastrašivanje civila.

Nastavljena praksa zaštite institucija od odgovornosti za ratne zločine

Apelacioni sud u Beogradu ukinuo je međupresudu Višeg suda u Beogradu kojom je utvrđena odgovornost Vojske Jugoslavije (VJ) za ratni zločin u selu Kukurovići 18. februara 1993. godine i vratio predmet na ponovno suđenje. Time je nastavljena praksa zaštite državnih institucija od odgovornosti za kršenja ljudskih prava u prošlosti. U obrazloženju presude navodi se da nije moguće jasno utvrditi koje su jedinice izvršile napad na Kukuroviće jer se „selo

nalazi na tromeđi Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine“ a TRZ još uvek vodi pretrkivični postupak i prikuplja podatke o počiniocima. Pri tom, Apelacioni sud je ignorisao svedočenja meštana i očevidaca o napadu VJ na selo kao i o tri logora VJ koja su se nalazila u i oko sela, o pravcu iz kojeg je dolazila minobacačka i pešadijska vatra kritičnog dana, te kako su pre kritičnog događaja pripadnici Užičkog korpusa svakodnevno maltretirali muslimanske stanovnike Kukurovića, tukli ih i pretili im samo zbog njihove nacionalne pripadnosti.

Apelacioni sud je takođe u svom rešenju odbacio stanovište Višeg suda da nije došlo do zastarelosti prava stanovnika Kukurovića da potražuju štetu od Republike Srbije.

Optužnice protiv komandanata još na čekanju

Nemanja Stjepanović, novinar agencije Sense

„Zašto nas ne puste da sami sudimo svojim predsednicima i generalima, umesto da ih šaljemo u Hag“, glasilo je pitanje koje je bezbroj puta ponovljeno od osnivanja Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju do danas. Vreme je pokazalo da je odgovor sasvim jednostavan – zato što nismo sposobni. Da li zbog odsustva političke volje, problematičnih zakonskih rešenja ili nečeg trećeg, svejedno je, ali činjenica je da srpsko pravosuđe još nije podiglo optužnicu za ratne zločine protiv ijednog visokorangiranog političara, vojnika ili policajca iz Srbije.

Od završetka poslednjeg sukoba na prostoru bivše Jugoslavije 1999. godine, u Srbiji su se na vlasti izređale praktično sve moguće političke opcije i relevantne stranke, ali nijedna nije pokazala odlučnost da se uhvati u koštac sa problemom suđenja za ratne zločine političarima i oficirima višeg i srednjeg ranga. Naprotiv, svaka vlast je otvoreno ili prećutno slala signale pravosuđu da su zadovoljni njegovim radom sve dok nema optužnica i presuda koje bi upućivale na odgovornost državnih organa Srbije za ratne zločine.

Beogradsko Tužilaštvo za ratne zločine je, čini se, signale shvatilo na ispravan način pa su optužnice podizane skoro isključivo protiv direktnih počinitelaca, najčešće onih iz paramilitarnih jedinica i tek u retkim slučajevima protiv pripadnika vojske i policije. Tako se stiže

utisak da su zločine činili „odmetnuti pojedinci“ i „nekontrolisane grupe“, bez naređenja i znanja nadređenih, a naročito bez ikakve uloge samog vrha vlasti.

Haške presude, međutim, u suprotnosti su sa takvim zaključkom. Primera radi, za zločine nad kosovskim Albancima pred Tribunalom u Hagu pravosnažno su osuđeni najviši politički, vojni i policijski zvaničnici Srbije i SR Jugoslavije – bivši potpredsednik savezne vlade Nikola Šainović, načelnik Generalštaba VJ Dragoljub Ojdanić, zamenik ministra policije Vlastimir Đorđević (ministar policije Vlajko Stojiljković je izvršio samoubistvo pre početka procesa), vojni generali Nebojša Pavković i Vladimir Lazarević, kao i šef Štaba MUP za Kosovo Sreten Lukić. Presuđeno je da su bili učesnici kampanje etničkog čišćenja Kosova sprovedene u okviru udruženog zločinačkog

poduhvata na čijem je čelu bio tadašnji predsednik SR Jugoslavije Slobodan Milošević. Sasvim drugačija slika od one koje nudi srpsko pravosuđe.

S jedne strane, dakle, imamo osuđene najviše zvaničnike, a sa druge samo direktne počinioce. Između njih je praznina nekažnjivosti u kojoj se nalaze visoko i srednje rangirani oficiri vojske i policije, pre svega komandanti manjih ili većih jedinica koje su učestvovala u zločinima. Taj jaz trenutno može da popuni jedino beogradsko Tužilaštvo za ratne zločine, podizanjem optužnica za koje bi imalo dovoljno materijala samo na osnovu haških presuda i krivičnih prijava koje je do sada podneo Fond za humanitarno pravo.

Argument da bi Haški tribunal podigao optužnice i protiv drugih političara i oficira da je imao dokaza protiv njih je samo providan izgovor za nečinjenje. Iz Haga je više puta javno poručeno da su njihovi vremenski i materijalni resursi ograničeni i da zato nisu u stanju da optuže sve koji su umešani u ratne zločine, ali da su na raspolaganju domaćim pravosuđima za svaku asistenciju - pre svega onu koja se tiče prosleđivanja dokaza neophodnih za podizanje novih optužnica u Srbiji i drugim državama regiona. Srpsko Tužilaštvo za ratne zločine je svesno da takvi dokazi postoje, ali još uvek nema optužnica protiv oficira srednjeg ranga - na udaru su i dalje samo direktni počinioци.

Istina, u Srbiji je podignuto nekoliko optužnica protiv najviših vojnih i političkih zvaničnika, ali onih iz druge države: recimo, protiv generala Armije BiH Jovana Divjaka i bivšeg člana ratnog predsedništva BiH Ejupa Ganića. Do koje mere su optužnice bile potkre-

pljene dokazima govori činjenica da su ih sudovi Austrije i Velike Britanije, gde su pomenuta dvojica po Interpolovim optužnicama uhapšeni, odbacili i optužene pustili na slobodu.

Optužnice protiv Ganića i Divjaka indikativne su po više osnova. Prvo, pokazuju da postoji zakonski osnov za procesuiranje (naj)viših državnih zvaničnika. Zatim pokazuju da ne stoji argument kako je Haški tribunal jedini nadležan za podizanje optužnica protiv njih. I najvažnije, pokazuju da se Tužilaštvo za ratne zločine iz Beograda vodi političkim motivima što, doduše, ne mora neminovno da podrazumeva politički pritisak na njih. Jer kako drugačije, osim potrebom za dodvoravanjem javnom mnjenju i političkim strukturama, objasniti činjenicu da se protiv zvaničnika drugih država podižu optužnice bez dokaza, a da u isto vreme pored obilja dokaza izostaju procesi protiv zvaničnika Srbije?

Ne treba, naravno, gubiti iz vida da posao Tužilaštva za ratne zločine bez sumnje nije lak i da svaki njihov potez, čak i onaj usmeren prema najniže rangiranim počinioциma, nosi potencijal za reakciju kriminalnih grupa i pojedinaca, neretko još uvek umreženih u strukture državnog aparata. No, posao tužioca, „običnog“ ili za ratne zločine, jeste da radi po zakonu bez obzira na otpore. Ima li bolje prilike za to od trenutne situacije u Srbiji u kojoj se na sva zvona poziva na kažnjavanje kriminalaca i striktno poštovanje zakona?

Problem za Tužilaštvo svakako predstavlja činjenica da su mnogi potencijalni optuženici još uvek u vojno-polijskim strukturama, političkim strankama i državnim institucijama. Ali to i treba da bude dodatni motiv za tužioce – da

pročiste državne strukture od osoba umešanih u ratne zločine.

Više ne postoji potreba da se preko suđenja za ratne zločine ili njihovog fingiranja država pravi sposobna da vodi suđenja onima koje je tražio Hag. Sada je pred njom drugi izazov – da pokaže da je uspostavila pravosudni sistem koji će je kvalifikovati za pristupanje Evropskoj uniji. Postoje dva moguća puta – jedan je da se sudstvo upristoji, ubrza i počne da radi ne štedeći nikoga, a drugi je da se država unedogled nadigrava sa Evropskom unijom, pa ko prvi popusti. Ako se odluči za prvi put, uspešnost

Srbije će svakako biti ocenjivana kroz suđenja za ratne zločine i spremnost da se procesuiraju počinioci višeg ranga.

Odgovornost je, svakako, na Tužilaštvu i pravosudnoj vlasti u celini, ali na njihovu efikasnost bi svakako mogli uticati drugačiji signali iz druge dve grane vlasti, naročito u novonastaloj situaciji gotovo plebiscitarne podrške jednoj stranci i jednom čoveku. Država koja je navodno rešena da se obračuna sa odgovornima za krađu milijardi evra nema pravo da zapostavi procesuiranje odgovornih za smrt hiljada i proterivanje više stotina hiljada ljudi.

[Suđenja za ratne zločine - pregled]

Predmet Lovas

Protiv Ljubana Devetaka i još 13 optuženih, vodi se ponovljeni postupak zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Njima se optužnicom TRZ stavlja na teret da su kao pripadnici JNA, paravojne formacije "Dušan Silni" i lokalne vlasti, tokom oktobra i novembra meseca 1991. godine, u Lovasu (Republika Hrvatska) lišili života 41 civila hrvatske nacionalnosti.

Kuća u Lovasu uništena tokom rata

U prethodnom periodu zakazano pripremno ročište nije se moglo održati

zbog navodne bolesti pojedinih optuženih, pa je sud odlučio da se u odnosu na jednog optuženog obavli medicinsko veštačenje, kako bi se utvrdilo da li je optuženi u stanju da prati tok krivičnog postupka.

Predmet Trnje

Protiv Pavla Gavrilovića i Rajka Kozline vodi se postupak zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Njima se optužnicom TRZ stavlja na teret da su kao pripadnici JNA dana 25. marta 1999. godine u selu Trnje/Ternje, opština Suva Reka/Suha Reke (Kosovo) ubili 27 civila albanske nacionalnosti.

Zakazano pripremno ročište nije se moglo održati zbog navodne bolesti jednog od optuženih, pa je sud odlučio da se obavi medicinsko veštačenje kako bi se utvrdilo da li je optuženi u stanju da prati tok krivičnog postupka.

Uništavanje kuća i proterivanje stanovništva

U ovom predmetu oštećene zastupaju dvojica advokata FHP-a sa Kosova. Njima je predsednica Veća osporila

pravo na zastupanje jer su registrovani pri Advokatskoj komori Kosova, iako su u više drugih predmeta vođenih pred Odeljenjem za ratne zločine Višeg suda advokati sa Kosova zastupali žrtve i optužene. Sud je zatražio mišljenje Advokatske komore Srbije, nakon čega će doneti konačnu odluku. Eventualna odluka da se advokatima sa Kosova usk-rati pravo na zastupanje žrtava, mogla bi obeshrabrili svedoke i oštećene da učestvuju u sudskom postupku.

Predmet Beli Manastir

Protiv Zorana Vukšića, Slobodana Strigića i Branka Hrnjaka vodi se ponovljeni postupak zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Njima se optužnicom TRZ stavlja na teret da su kao pripadnici SUP-a Beli Manastir, 17. oktobra 1991. godine, u okolini Belog Manastira (Republika Hrvatska) učestvovali u ubistvu četiri civila hrvatske nacionalnosti.

U predmetu *Beli Manastir* stranke nisu iznosile završne reči, kako je ranije bilo zakazano, jer je sudsko veće odlučilo da ponovo otvori glavni pretres na kojem će dodatno ispitati veštaka balističara i veštaka medicinske struke, kako bi usaglasili svoje ranije date nalaze.

[Aktuelno iz Evropske unije]

Evropska komisija (EK) usvojila je novi mehanizam za otklanjanje pretnji vladavini prava širom Evropske unije (EU), koji je isključivo namenjen za slučajeve sistemске pretnje vladavini prava u državama članicama EU, a ne za pojedinačne slučajeve. Prema rečima predsednika EK Žoze Manuela Baroza, usvajanje novog mehanizma opravdano je činjenicom da EK u prošlosti nije imala na raspolaganju dovoljno instrumenata koji bi na adekvatan način mogli da odgovore na slučajeve sistemskog kršenja vladavine prava u nekoj državi članici EU. Dodatno, EK želi da zadrži nadležnost nad rešavanjem pitanja ugrožavanja vladavine prava u državama članicama EU, i naročito u donošenju odluka u toj oblasti - posebno zbog toga što je Savet Evrope do sada bio osnovni mehanizam za rešavanje pitanja kršenja prava, čija je članica i Rusija. EK želi da izostavi države koje nisu članice EU, a posebno Rusiju, iz rešavanja pitanja koja imaju implikacije na države članice EU.

Usvojeni mehanizam sastoji se iz tri faze. Najpre EK prikuplja i analizira relevantne informacije i procenjuje postojanje sistemске pretnje vladavini prava. U slučaju pozitivne procene, EK šalje državi članici «mišljenje o vladavini prava» na koje članica može da odgovori. U drugoj fazi, ukoliko se problem ne reši, EK šalje «preporuku o vladavini prava» u kojoj preporučuje

državi članici da reši uočeni problem u određenom roku i obavesti EK o koracima koje je preduzela. U poslednjoj fazi EK prati postupanje po preporuci. U slučaju da nije zadovoljna, EK može da se odluči za jedan od mehanizama iz člana 7. Ugovora EU, koji između ostalog predviđa i mogućnost da zemlja izgubi pravo glasa u Savetu EU.

Novi mehanizam je na raspolaganju samo državama članicama EU, ali je od značaja i za države koje se nalaze u procesu pristupanja s obzirom da utvrđuje sistem za rešavanje problema u okviru zajednice kojoj države kandidati teže da pristupe. Možda važniji je simbolički značaj, jer EU konačno utvrđuje mehanizam koji će rešavati veoma sporne inicijative i procese koji su se odvijali u državama članicama, a koji su obeshrabivali države kandidate i veoma često oduzimali argumente proevropski orijentisanim akterima u zagovaranju EU integracija. Da podsetimo samo na neke slučajeve: EK je 2010. godine kritikovala Francusku zbog kontroverznog raseljavanja romskih naselja i protežiranja Roma iz Francuske, Slovačku 2013. godine zbog podizanja zidova oko romskih naselja u gradu Košice, koji je u to vreme bio Evropska prestonica kulture, dok je u slučaju Rumunije zauzela veoma oštar stav i zapretila suspenzijom prava glasa u Savetu ministara EU zbog pritiska na pravosuđe, pretnji sudijama i ugrožavanja ustavnog poretka.

Fond za humanitarno pravo

Dečanska 12
11000 Beograd, Srbija

Tel: +381-11-3349-600
+381-11-3349-766
+381-63-210-536

e-mail: office@hlc-rdc.org
www.hlc-rdc.org

Društvene mreže:

 [@FHPHLC](https://twitter.com/FHPHLC) #towardsJUSTICE

 fond.za.humanitarno.pravo

 [presshlc](https://www.youtube.com/channel/UC...)

